

פרק ה'

יחידה 13 - פחד עמי הארץ מנס מעבר הירדן וברית המילה (א'-ח')

21
ספר יהושע | פרק ה'

פרק ה'

בפרק זה אנו מתחילים חלק חדש בספר. כתבו במחברותיכם את החלק שנתסוק בו.

ספר יהושע		חלוקת הארץ				כבוש הארץ		הכניסה לארץ	
סוף ימי יהושע	המבנה בעבר הירדן	עיר הלחיים	עיר המקלט	החלוקה בשילה	החלוקה בגלגל	סיכום	ראשית הכבוש	הכניסה לארץ	א-ד
בשכם	צוחת	כא	כי	יח-רט	יג-יד	יא-יב	ט-יא	ה-ח	א-ד

יחידה 13 - פחד עמי הארץ מנס מעבר הירדן וברית המילה (א'-ח')

1. מזה קרה לכל מלכי האמורי וכל מלכי הכנעני ששמעו על הנס שבו הוביש ה' את מי הירדן מפני בני ישראל?

איזו תועלת נגרמה לעם ישראל כתוצאה משמועה זו?

2. מדוע נאמר ליהושע "ושׁוב מל את בני ישראל שׁנית" - מתי הייתה המילה הראשונה בקהל גדול (היעורו בשמות י"ב י"ח)?

3. מי מל את כל העם היוצא ממצרים אשר מתו במדבר?

4. את מי היה צריך למול כעת?

5. מדוע לא מלו את בני ישראל עד עתה?

באגף מלים

"חֲרִיבוֹת צוּרִים" - חריבת מחודדות, שריות אבן קשה - אבן גדול.

"חֲרִיבוֹת" - שדהרסאו.

"דִּישׁ לִבְבֵּם" (פסוק א) - לשון אהבה ופחד.

"עֲרִיבִים" (פסוק ז) - כניי לאנשים שלא עשו להם ברית מילה ושׁיש להם ערילה.

הקדמה

ביחידה זו מתוארות שתי נקודות שונות:

1. נס מעבר הירדן גורם לשיתוק מוחלט של עמי הארץ מפני עם ישראל. שום אומה אינה מעזה להלחם בעם ישראל.
2. אחרי ארבעים שנה שלא מלו, מצטווים ישראל לשוב ולמול את בניהם שנולדו במדבר. לפני הציווי על מצוות קורבן הפסח וערב הכניסה לארץ, חייבים ישראל להסיר את ערלתם. מצוות המילה מהווה הסרה של 'חרפת מצרים'.

כאשר נעסוק בתוכני הפסוקים ננסה לקשר בין שתי נקודות אלו.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

1. עמי הארץ משותקים מפחד עקב כניסתם של ישראל לארץ, ואינם נלחמים בהם. מה הסיבות לכך?
2. מה טעם מצוות ברית המילה דווקא בכניסה לארץ?
3. נסו לחשוב: מה הטעמים לאי קיום מצוות המילה במדבר?

אפשרויות למענה ולדיון

הפסוקים מציינים את נס מעבר הירדן כגורם המונע מהעמים להילחם בישראל. ייתכן שישנן סיבות נוספות, והן: נס קריעת ים סוף, הניצחון על מלכי האמורי, הגדולה והיד החזקה של הקב"ה וכד'. נראה שכל הסיבות האלו ואחרות גרמו לשיתוק של האומות. לעת עתה, לא נראה באופק שום גורם שיכול לגרום להם לגבור על פחדם ולצאת להילחם בישראל.

לאחר שבמדבר עם ישראל לא קיים את מצוות ברית המילה, בכניסתם לארץ הקב"ה מצווה אותם לשוב ולמול את בניהם. ברית המילה מבדילה בין ישראל לאומות, במיוחד במקום שבו ישראל עלולים להתערות עם עמי הארץ.

על פי פשט הכתובים לא מלו במדבר כיוון שהתנאים הקשים היוו סכנה לתינוקות הנימולים. בכניסה לארץ סר טעם זה, ולכן חלה עליהם החובה למול את בניהם. אולם ישנו טעם נסתר המתקשר לעצם טעם המצווה. כשעם ישראל הלכו במדבר הם היו תחת צלו של הקב"ה, מובדלים מאומות העולם ואינם באים במגע עמם. כאשר הם נכנסים לארץ הם עתידים לבוא במגע עם האומות, ולכן חלה החובה להחזיר את הסימן הרוחני המבדיל בין ישראל לאומות - ברית המילה.¹³

המסרים העולים מן היחידה

הבדלת ישראל מכל העמים: מצוות ברית המילה אותנו מכל העמים ומקרבת אותנו לקב"ה.

הצעות להמחשה ולהרחבה

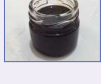
1. **שאלת הפנמה:** ראינו אדם שזכה לערוך ברית מילה לבן שנולד לו (אם אינכם מכירים שאלו את הוריהם האם הם מכירים). שאלו אותו על רגשותיו בזמן קיום המצווה (שמחה, עצב וכו'), מי היו המשתתפים בברית המילה, והיכן נערכה ברית המילה.
2. עיינו עם התלמידים בספר בראשית י"ז, ט' - י"ד, שם מופיע הציווי של הקב"ה לאברהם על מצוות המילה. עמדו על ההבדל במצוות המילה שאברהם הצטווה - למול את התינוק בגיל שמונה ימים לעומת המסופר בספר יהושע, שם נימולו כל בני ישראל - גדולים כקטנים.
3. עמי כנען היו משותקים מפחד. ציינו אירוע בחייכם שגרם לכם להיות משותקים עקב דבר שהפחיד אתכם. מה חשתם ברגעים אלו? כיצד התגברתם על הפחד? מי או מה עזר לכם להתגבר?

¹³ טעם נוסף ומעט מורכב: הערלה מסמלת את העובדה שהאדם אינו שלם. כאשר עם ישראל הלכו במדבר, הייתה התגלות השכינה, אך לא בשלמות. ערב הכניסה לארץ עם ישראל והקב"ה חוזרים לחיות בשלמות, וזו העת להסיר מחיצות בין ישראל לאביהם שבשמים.

יחידה 14 - מצוות הפסח והתגלות המלאך ליהושע (ט'-ט"ו)

23 ספר יהושע | פרק ה'

13. מתחו קו בין המילה לתמונה:

	חרבות צורים	
	קרבן פסח	
	תבואת הארץ	
	חלב	
	דבש	
	ילודים	

י"ט צבא ה' - ישראל שהוא צבא לה', ומיכאל יהיה שונאם "ומיכאל שורבים" (רע"א)

22 ספר יהושע | פרק ה'

יחידה 14 - מצוות הפסח והתגלות המלאך ליהושע (ט'-ט"ו)

6. איך הסיר ה' את חרפת מצרים?

7. מדוע נקרא המקום "גלגל"?

8. ממחרת הפסח (יום הנפת העומר) פסקו _____ ובני ישראל אכלו מ_____.

9. מה הקשר בין האזור למסופר בפרקנו? היעזרו בספר שמות י"ב, ח-ט'.

10. כיצד התייחס יהושע לאיש העומד לנגדו?

11. מה אמר "שר צבא ה'" ליהושע?

12. "שיל נעלך מעל רגלך" - מתי כבר נאמר ביטוי זה ולמי (עיינו שמות ג', ה')?

באורי קלים

י"ט צבא ה' - ישראל שהוא צבא לה', ומיכאל יהיה שונאם "ומיכאל שורבים" (רע"א)

הקדמה

קרבן הפסח: אחרי ברית המילה, ניתן להקריב את קרבן הפסח.¹⁴ עם ישראל נכנס לארץ ב' בניסן, התאריך שבו נצטווה לקחת שנה לקרבן פסח במצרים לקראת היציאה משם.

התגלות מלאך ה' ליהושע: מלאך הוא שליח. לפעמים השליחים של ה' הם בני אדם,¹⁵ ולפעמים מדובר בדמויות רוחניות.

לפני ציווי כיבוש יריחו המלאך מתגלה ליהושע, וחרבו שלופה בידו.

ניתן לדון עם הילדים לפני הלימוד: מתי פגשנו בלימודנו בתורה מלאך או דמות עם חרב ומה היה תפקידו?

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

1. מהי 'חרפת מצרים'? מה הקשר בינה ובין ברית המילה ומצוות הפסח?
2. מדוע יהושע משיל את נעליו? מה זה בא ללמד אותנו? האם פגשנו מעשה דומה בעבר?

14 כפי שלמדנו בשמות י"ב, מ"ח: "וכל ערל לא יאכל בו".

15 ניתן לתת כדוגמה את השליחים של יעקב לעשו שהיו בני אדם (בראשית ל"ב, ד') או את משה, שנקרא בלשון הכתוב מלאך (במדבר כ', ט"ז).

3. מדוע מתגלה המלאך ליהושע דווקא כשהוא מחזיק חרב בידו? מה החרב מסמלת?

אפשרויות למענה ולדין

ברית המילה מבחינה בין עם ישראל לבין שאר האומות. כל עוד לא מלו את בניהם - עם ישראל אינם אלא אומה ככל האומות, וזוהי 'חרפת מצרים'.¹⁶ במצוות המילה מסירים את החרפה הזו.

אחרי שהוסרה החרפה, אפשר לקיים את מצוות הפסח. הקרבת קרבן הפסח מהווה כריתת ברית מחודשת בין ישראל לקב"ה. הפסח מגבש את כלל ישראל לציבור אחד, ולכן מצטווים ישראל לאוכלו בחבורות ולא כיחידים. גיבוש זה מכין את ישראל לקראת ההתמודדות שלהם כנגד עמי הארץ. ניתן להיזכר יחד עם הילדים במצוות קרבן הפסח שנלמדו בפרשת בא.

הקב"ה נלחם עבור עם ישראל את כל מלחמותיהם. כדי לבטא זאת, שלח ה' מלאך וחרב בידו. לקראת הכניסה לארץ הקודש ולקראת מלחמת הקודש בארץ ישראל מצטווה יהושע להשיל נעליו, בדומה למשה שהשיל נעליו במעמד הסנה. מדוע? ערב המלחמה עם יריחו, ייתכן שהמלאך מבקש לומר ליהושע שכיבוש ארץ ישראל אינו משימה של חולין, אלא משימה קדושה שיש בה מצווה גדולה ושיש לגשת למלחמה מתוך כוונת טהורות לקיום המצווה.

ראוי לציין שכבר נפגשנו בספר שמות עם הציווי "של נעלך". כאשר משה רבנו רואה את הסנה שכולו בוער באש ואיננו אוכל, ה' אומר למשה "וַיֹּאמֶר אֵל תִּקְרַב הָלֵם שֶׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶתָּה עוֹמֵד עָלָיו אֲדַמָּת קֹדֶשׁ הוּא" (שמות ג', ה'). ישנה השוואה בולטת בין משה ליהושע, המצטווים בדיוק באותן המילים. שניהם עומדים בפני המשימה להנהיג את עם ישראל - משימת קודש שראוי להתייחס אליה כאל כל מעשה שבקדושה.

המסרים העולים מן היחידה

1. **הכרת הטוב:** בקיום מצוות הפסח אנו מודים לה' על הטובה שהוציאנו ממצרים.
2. **יחס מכבד למקומות קדושים - קדושת בית הכנסת:** ה' מצווה את יהושע להשיל את נעליו, כיוון שהוא עומד במקום קדוש.¹⁷ גם אנו צריכים לנהוג בכבוד בבואנו למקום קדוש ולדאוג לנקיונו ולקדושתו.

הצעות להמחשה ולהרחבה

1. **שאלת הפנמה:** כאשר נפגש עם המלאך, יהושע השתחוה אפיים ארצה. ההשתחויה מבטאת את החשיבות שבפגישה ואת השמחה להיפגש עם המלאך. להבדיל, כאשר אנו נפגשים עם אדם חשוב הננו מתרגשים ושמחים. ספרו בכיתה על פגישה חשובה שריגשה ושמחה אתכם.
2. עיינו עם התלמידים בספר שמות פרק י"ב.¹⁸

16 על פי הספר "אשר בחר בניאים טובים" (עמ' 81).

17 בבית המקדש הכהנים היו עובדים ללא נעליים, וכיום הכהנים המבכרים את הקהל עולים לדוכן ללא נעליים.

18 כיוון שרוב פסוקי הפרק רלוונטיים, יש לקרוא בדילוג וללקט רק פסוקים נבחרים, כגון פסוקים ג'-ה'; ח'-י'; כ"ה-כ"ז, שבהם מוזכרת